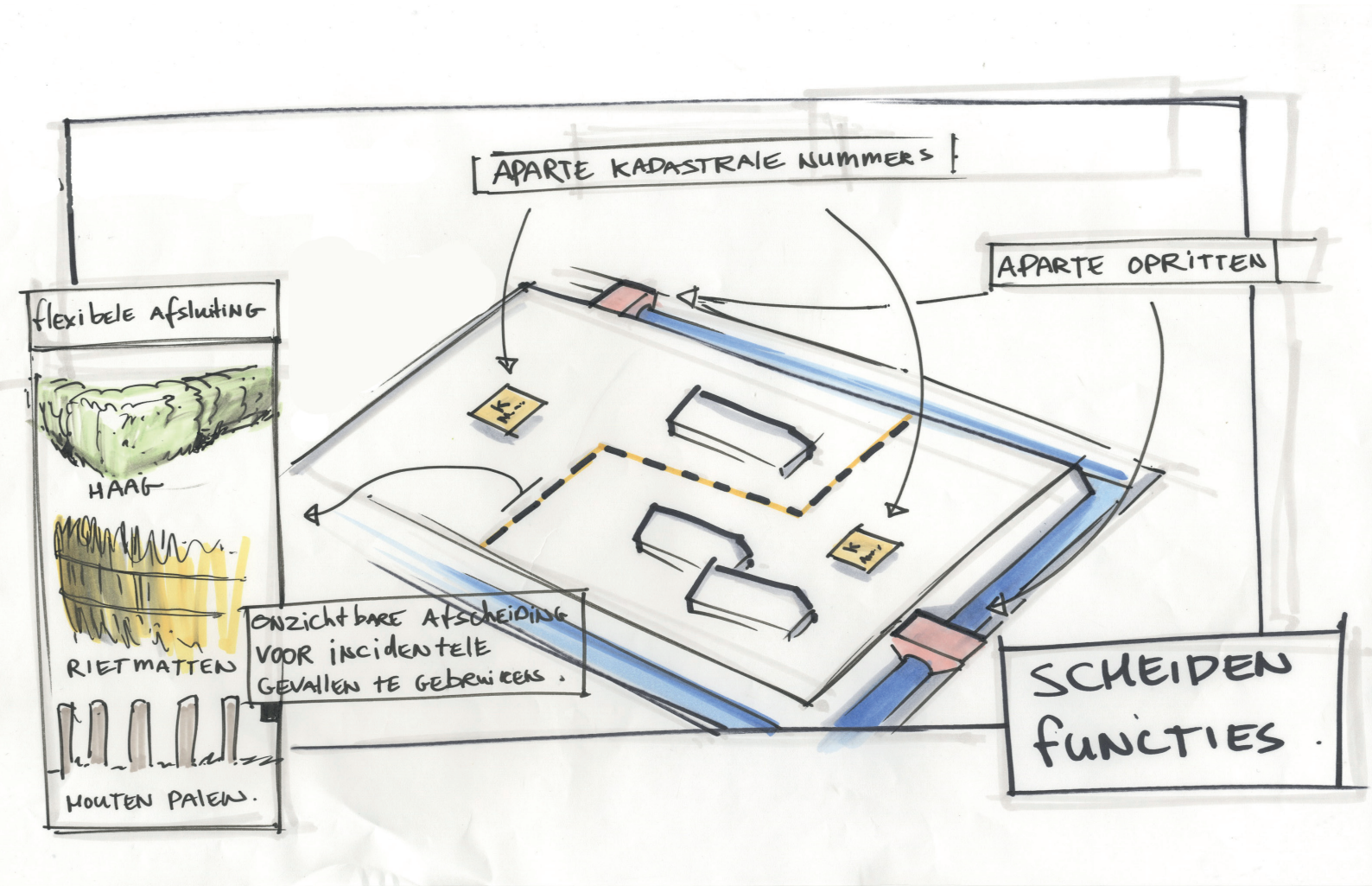
Multifunctionele landbouw, publieksactiviteiten en dierziekten; kan bedrijfssplitsing de gevolgen beperken?

multifunctioneel

WAGENINGEN UR
For quality of life

Multifunctionele landbouw, publieksactiviteiten en dierziekten; kan bedrijfssplitsing de gevolgen beperken?

Frans van Alebeek[1], Reina Ferwerda[2], Daniël de Jong[1], Barend Spliethoff[2] & Aagje Tymersma[3]

[1]: Wageningen UR – Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO-AGV)
[2]: Wageningen UR – Livestock Research
[3]: Accon-avm adviseurs en accountants.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, onderdeel van Wageningen UR
Business Unit Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten
Juni 2013

PPO nr. 554

© 2013 Wageningen, Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DLO.
Voor nadere informatie gelieve contact op te nemen met: DLO in het bijzonder onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Business unit Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten

DLO is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

PPO Publicatienr. 554

Deze studie is uitgevoerd binnen het kader van het project ‘Ontwerpen toekomstbestendig multifunctioneel bedrijf’ (BO-12.06-003-011). Dit project wordt uitgevoerd in het kader van het beleidsondersteunend onderzoeksprogramma ‘Landbouw in zijn Maatschappelijke Omgeving’. Dit onderzoeksprogramma wordt gefinancierd door het ministerie van EZ.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, onderdeel van Wageningen UR
Business Unit Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten

Adres : Postbus 430, 8200 AK Lelystad
: Edelhertweg 1, 8219 PH Lelystad
Tel. : +31 320 291 111
Fax : +31 320 230 479
E-mail : info.ppo@wur.nl
Internet : www.ppo.wur.nl

Inhoudsopgave

pagina

1 INLEIDING 5
1.1 Werkwijze 5
1.2 Leeswijzer 5

2 BESMETTELIJKE DIERZIEKTEN 7
2.1 Box: De Boerenstee in Woudenberg 9

3 GEVOLGEN VAN BESMETTELIJKE DIERZIEKTEN VOOR PUBLIEKSACTIVITEITEN VAN MULTIFUNCTIONELE BEDRIJVEN 11
3.1 Preventieve maatregelen 11
3.1.1 Hygiëneprotocollen 11
3.1.2 Schone weg/ vuile weg principe 12
3.1.3 Bezoekersregeling 13
3.1.4 Ontheffing 13
3.2 Maatregelen bij een (dreigende) uitbraak zo nodig toegespitst voor specifieke sectoren en activiteiten 13
3.2.1 Boerderijzuivel 13
3.2.2 Maatregelen Q-koorts 14
3.2.3 Kinderboerderijen 14
3.3 Box: Boerderij Het Lansingerland in Bergschenhoek 15

4 JURIDISCHE OF FISCALE BEDRIJFSSPLITSING EN DE CONSEQUENTIES DAARVAN VOOR DE TE NEMEN MAATREGELEN EN DE TOEGANKELIJKHEID VAN HET PUBLIEKSDEEL VAN EEN MULTIFUNCTIONEEL AGRARISCH BEDRIJF. 17
4.1 Inleiding en begrippen 17
4.2 Splitsing juridisch 18
4.3 Box: Bestemmingen ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening 21
4.4 Splitsing fiscaal. 22
4.5 Box: Kinderopvang Tierelier te Hoekelom 23

5 CONCLUSIES 25

6 BRONNEN 27

1 Inleiding

In het project "Ontwerpen met je Omgeving" is verkend tegen welke knelpunten multifunctionele agrarische bedrijven aanlopen als zij nieuwe plannen voor hun bedrijf ontplooien. Die knelpunten zijn heel divers en draaien vaak om wet- en regelgeving en om de communicatie met overheden, buren, belangenorganisaties en klanten en bezoekers van het bedrijf.

In deze deelrapportage wordt één probleem centraal gesteld:

> Welke belemmeringen ontstaan er op een multifunctioneel agrarisch bedrijf met publieksactiviteiten wanneer er een uitbraak is van een aangifteplichtige dierziekte?

En in het bijzonder:

> In hoeverre biedt het fysiek, juridisch en/of fiscaal splitsen van een multifunctioneel agrarisch bedrijf in een productie-deel en een publieksdeel daarvoor een oplossing?

Om dit aspect verder uit te werken zijn een aantal deelvragen geformuleerd:

- Welke vormen van splitsing zijn mogelijk? Worden dat (juridisch) verschillende bedrijven, of vestigingen, of anders?
- Hebben deze splitsingen het gewenste effect dat zij belemmeringen (ten gevolge van een uitbraak) voor het publieksdeel wegnemen (of verzachten)?
- Welke andere juridische of fiscale consequenties brengt zo'n splitsing met zich mee?
- Welke onderlinge verbindingen op het MF bedrijf wil je juist in stand houden en komen door zo'n splitsing in gevaar? Zijn daar oplossingen voor?
- Bijvoorbeeld: Hoe vergroot of verkleint deze oplossing fiscale mogelijkheden om met winsten/investeringen te schuiven over de verschillende onderdelen?

1.1 Werkwijze

Deze deelstudie bouwt voort op de verkenningen die binnen het project "Ontwerpen met je Omgeving" in 2011 hebben plaatsgevonden (De Jong et al., 2011)[1].
In een brainstorm zijn een aantal vragen geformuleerd, die door een jurist/adviseur van accon-avm adviseurs en accountants zoveel mogelijk zijn beantwoord. Daarnaast zijn enkele multifunctionele agrarische bedrijven benaderd voor een telefonisch interview, om te onderzoeken waarom zij voor bepaalde vormen van bedrijfssplitsing hebben gekozen en welke overwegingen daarbij een rol hebben gespeeld.
De resultaten van deze activiteiten zijn samengevat in een beknopt overzicht van adviezen en aanbevelingen.

1.2 Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 wordt een beknopte beschrijving gegeven van de belangrijkste aangifteplichtige dierziekte, gebieden en fases van een epidemie.
In hoofdstuk 3 beschrijven we de gevolgen van besmettelijke dierziekten voor publieksactiviteiten van multifunctionele bedrijven, zoals de wettelijke maatregelen en verplichtingen in geval van (de dreiging van)

[1] Jong, D. de, A. Visser, M. Schoutsen, E. Veen, B. Bos & R. Ferwerda, 2011. Ontwerpen toekomstbestendig multifunctioneel bedrijf. Verslag 1e fase. Wageningen, Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO), onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, PPO Publicatienr. 427.

een uitbraak. Waar nodig wordt dat uitgesplitst naar soorten vee en naar typen multifunctionele activiteiten.
Hoofdstuk 4 geeft een kort overzicht van mogelijke (juridische, fiscale, of anderszins) vormen van bedrijfssplitsing, en de consequenties daarvan voor de te nemen maatregelen en de toegankelijkheid van het publieksdeel van een multifunctioneel agrarisch bedrijf.
In hoofdstuk 5 worden de conclusies uit het voorgaande getrokken en aanbevelingen gedaan voor multifunctionele ondernemers op basis van onze bevindingen.
In 3 boxen wordt verslag gedaan van multifunctionele bedrijven die in één of andere vorm gesplitst zijn, met hun motieven, ervaringen en tips (op basis van de telefonische interviews).

2 Besmettelijke dierziekten

Voor sommige dierziekten gelden er strengere regels voor het melden, opsporen en bestrijden. Deze ziekten worden aangifteplichtige dierziekten genoemd. Bij een aangifteplichtige dierziekte zijn de veehouder en de dierenarts bij het opmerken van klinische verschijnselen van de ziekte, verplicht dit te melden aan de overheid.

Als zo'n ziekte gemeld wordt kan het ministerie van Economische Zaken (EZ) extra maatregelen afkondigen om de ziekte te bestrijden.
De redenen om een dierziekte aangifteplichtig te maken zijn:

- de ziekte kan snel uitbreiden;
- de ziekte kan ernstige schade berokkenen aan de betrokken diersoort;
- de ziekte kan niet worden voorkomen of bestreden met de normale bedrijfsmiddelen;
- de ziekte vormt een ernstig gevaar voor de volksgezondheid.

Daarnaast kan een verdrag met een volkenrechtelijke organisatie bepalen dat een dierziekte aangifteplichtig is.
Een overzicht van de belangrijkste aangifteplichtige dierziekten staat samengevat in Tabel 1.

Tabel 1. **De belangrijkste aangifteplichtige dierziekten, de gevoelige soorten vee en de frequentie van incidenten met deze ziektes in Nederland in de afgelopen 30 jaar.**

aangifteplichtige dierziekte	**Afk.**	**Gevoelige veesoorten**	**incidentie in periode 1990 - 2012**
Aviaire Influenza* (vogelgriep)	AI	pluimvee	3 uit 14 jaren
Q-koorts*	QK	geiten & schapen	7 uit 14 jaren
Mond- en Klauwzeer	MKZ	runderen & varkens	1 uit 20 jaren
Klassieke Varkenspest	KVP	varkens	11 uit 30 jaren
Blauwtong	BT	runderen, geiten & schapen	3 uit 20 jaren
Boviene spongiforme encefalopathie (gekkekoeienziekte)	BSE	runderen	7 uit 12 jaren

** AI en Q-koorts zijn zoönosen, d.w.z. dat de ziekte kan overgaan op mensen en een gezondheidsrisico vormt.*

Hierbij is het belangrijk te constateren dat tot nu toe voor de paardenhouderij geen wettelijke maatregelen zijn geformuleerd voor besmettelijke ziekten. Dit lijkt een blinde vlek in het beleid, terwijl de paardenhouderij de laatste 20 jaar in Nederland sterk is gegroeid. Op veel multifunctionele bedrijven worden paarden of pony's gehouden. Maneges, paardenpensions en wedstrijden leiden tot veel transportbewegingen en veel erfbetreders op deze bedrijven. Deze vormen een risico voor de verspreiding van besmettelijke ziekten (zoals paardengriep of droes). In deze rapportage wordt geen specifieke aandacht aan de paardenhouderij besteed.

De belangrijkste redenen om maatregelen te nemen rond een uitbraak zijn gericht op het voorkomen van verdere verspreiding van die ziekte. Dat betekent dat allerlei transportbewegingen van dieren, producten en mensen van en naar bedrijven zoveel mogelijk beperkt worden. Dat betekent voor multifunctionele bedrijven dat er een verbod kan komen op bezoek en dat publieksactiviteiten (bijv. een winkel) gesloten moeten worden. Een andere reden voor maatregelen is om te voorkomen dat een besmettelijke dierziekte overgaat op mensen en (in het geval van AI en Q-koorts) gezondheidsproblemen kan veroorzaken. Ook dat kan reden zijn om een multifunctioneel bedrijf te sluiten, of om de publieksactiviteiten stil te leggen.

Dierziekten worden bestreden volgens Europese bestrijdingsrichtlijnen, uitgewerkt in nationale beleidsdraaiboeken van het ministerie van Economische Zaken (EZ). Voor Q-koorts is in plaats van een beleidsdraaiboek een factsheet maatregelen Q-koorts gemaakt. De bij een uitbraak betrokken organisaties zijn: Ministerie van EZ, GD, RIVM, ministerie van VWS, NVWA en de productschappen.

Met betrekking tot besmettelijke dierziekten gelden verschillende fases. Dat zijn: Normale fase, Aandachtsfase, Verdenkingsfase, Crisisfase, Fase van buitengewone omstandigheden, en de Afbouwfase. Binnen elke fase zijn verschillende scenario's mogelijk met bijbehorende beleidsinstrumenten (o.a. reinigings- en ontsmettingsmaatregelen, exportverboden, ruimen van besmette en verdachte bedrijven en instellen van gebieden, advies en voorlichting). In speciale maatregelpakketten wordt in detail beschreven welke maatregelen ten tijde van crisis in de verschillende gebieden gelden.

Bij een uitbraak kunnen verschillende soorten gebieden worden ingesteld, waarbinnen dan specifieke beleidsinstrumenten en maatregelenpakketten gelden. Dat zijn onder meer het Beschermings- en toezichtgebied (B/T gebied), Vervoersbeperkingsgebied, Ruimingsgebied en een Vaccinatiegebied. Daarnaast is Nederland ingedeeld in een 20-tal compartimenten, die toegewezen kunnen worden aan de eerder genoemde gebieden of waarbinnen specifieke maatregelen kunnen worden afgekondigd.

Het risico op een uitbraak, en de ernst van de maatregelen die daarop genomen worden, zijn mede afhankelijk van de veedichtheid. Die dichtheid van vee verschilt sterk tussen verschillende gebieden van Nederland en voor verschillende soorten landbouwhuisdieren.

2.1 Box: De Boerenstee in Woudenberg

Bedrijf De Boerenstee in Woudenberg (www.boerenstee.nl) van ondernemers Kees en Clara Ravenhorst is een melkveehouderij met logeren, vergaderen, groepsaccommodatie, verzorgde arrangementen en bed & breakfast.

Fysiek bestaat de Boerenstee uit 2 kadastrale percelen: De Boerenstee en Liniehutten op De Steeg 6, Hofstede Hooybroeck op De Steeg 7 te Woudenberg. Er zijn daardoor vanzelf al twee aparte inritten, zodat bij mogelijke dierziekten de verblijfslogies kunnen worden gescheiden van het melkveebedrijf.

Juridisch is het bedrijf gesplitst in 2 aparte VOF's (vennootschap onder firma). Het motief voor die splitsing was de wens om inzichtelijk te krijgen wat het resultaat van de twee bedrijfstakken is. Een nadeel van 2 VOF's is dat er ook twee boekhoudingen gevoerd moeten worden, maar de extra kosten daarvan zijn te overzien.

De ondernemers gaan er van uit dat in geval van een (dreigende) uitbraak van een dierziekte, het bedrijf door middel van de 2 inritten en het gebruik van afzetlinten (om het productiebedrijf te gescheiden van het publieksdeel) voldoende scheiding kan aanbrengen. En dat daarom de publieksactiviteiten (zoals verblijfs- en vergaderaccommodatie) door kunnen gaan. Met deze simpele maatregelen zijn nauwelijks kosten gemoeid.

De ondernemers ervaren geen nadelen van de splitsing van het bedrijf. Zij adviseren andere multifunctionele ondernemers om vooraf goed na te denken hoe je het bedrijf zo kan inrichten dat je productie- en publieksactiviteiten fysiek kunt scheiden zodat je publieksdeel gewoon door kan draaien.

Hofstede Hooybroeck

Tuin bij De Boerensteel

3 Gevolgen van besmettelijke dierziekten voor publieksactiviteiten van multifunctionele bedrijven

Maatregelen voor bezoekers zijn in beginsel van kracht op alle bedrijven met gevoelige dieren in heel Nederland, zowel in de besmette als vrije compartimenten. In de vrije compartimenten zal echter wel eerder versoepeling van de maatregelen mogelijk zijn (afbouwfase). Maatregelen op kinderboerderijen en rond Q-koorts worden apart besproken.

3.1 Preventieve maatregelen

Voor alle multifunctionele bedrijven met een publieksfunctie en vee op het bedrijf, gelden een aantal adviezen, die hieronder in dit hoofdstuk nader worden toegelicht. Deze adviezen gelden al voordat er nog er sprake is van een (dreigende) uitbraak:

- Verdiep u in de geldende hygiëneprotocollen voor uw sector en uw tak van veehouderij, en check of uw bedrijf aan al die eisen en voorschriften voldoet. Zo nee, welke aanpassingen op uw bedrijf kunt u doorvoeren om dat in orde te maken?
- Werk voor uw bedrijf uit hoe u het schone weg / vuile weg principe kan vormgeven. Indien u niet aan de vier beschreven criteria kunt voldoen, wordt uw bedrijf bij een uitbraak gesloten voor publiek. Welke aanpassingen kunt u doen (extra toegangen, omleidingen en afsluitingen) om alsnog –tijdelijk- aan de criteria te voldoen?
- Als u de voorgaande zaken op orde heeft, kan uw bedrijf in tijden van een uitbraak in aanmerkingen komen voor de bezoekersregeling en (onder voorwaarden, gedeeltelijk) open blijven voor publieksfuncties. Verdiep u in deze regeling en wat die voor uw bedrijf betekent. Maak een draaiboek voor uw bedrijf hoe u onder de bezoekersregeling te werk wilt gaan.
- Voor boerderijwinkels (met zuivel) kan een ontheffing worden aangevraagd, indien zij de vorige 3 punten op orde hebben. Met zo'n ontheffing kan de winkel (onder voorwaarden) open blijven in besmette gebieden of gebieden onder toezicht

Hieronder volgt een toelichting op deze adviezen.

3.1.1 Hygiëneprotocollen

Om de voedselveiligheid beter te borgen zijn in opdracht van het Ministerie van LNV hygiëneprotocollen opgesteld voor gebruik binnen de melkveesector, en dan vooral bij de melkwinning en -verwerking op de boerderij. Daarnaast zijn er ook hygiëneprotocollen voor bijv. het reinigen en ontsmetten van transport-middelen voor het vervoer van diervoeder.

In het Beleidsdraaiboek mond- en klauwzeer (Anoniem, 2005) wordt het gebruik van hygiëneprotocollen als volgt omschreven:

"7.6 (hygiëne)Protocollen.

In dit beleidsdraaiboek is er geregeld sprake van (hygiëne-)protocollen. Dit zijn protocollen waarin beschreven wordt hoe vervoermiddelen moeten worden schoongemaakt en gedesinfecteerd of hoe bezoek aan een bedrijf dient te gebeuren. De sector zelf is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van protocollen. Deze kunnen al vóór een uitbraak ter goedkeuring aan de NVWA worden voorgelegd. Na goedkeuring zijn dit conceptversies die geformaliseerd worden bij een daadwerkelijke uitbraak. De actuele situatie tijdens een uitbraak kan ertoe leiden dat protocollen op het laatste moment worden aangepast. Actualisatie hiervan is een verantwoordelijkheid van de sector. Die zal bij verandering van situatie of na een bepaalde periode, de protocollen opnieuw ter goedkeuring aan de NVWA moeten aanbieden. Het is de bedoeling dat op het moment van een uitbraak een volledige lijst van goedgekeurde protocollen beschikbaar komt en vastgesteld wordt".

Met enig zoekwerk op internet zijn een aantal hygiëneprotocollen en verwante documenten te vinden (zie hoofdstuk bronnen voor volledige referenties):

- EL&I, 2011. Factsheet maatregelen Q-koorts.
- EL&I, 2012. Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten in verband met een uitbraak van laagpathogene Aviaire Influenza in De Wolden februari 2012.
- LNV, 2010. Adviezen met betrekking tot Q-koorts voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie.
- LNV, 2010. Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen
- NZO 2011. NZO Hygiëneprotocol dierziekten 2011. Nederlandse Zuivelorganisatie.
- NZO z.j. Protocol inrichting wasplaatsen bij zuivelfabrieken. Nederlandse Zuivelorganisatie 090211.
- NZO z.j. Protocol wisseling compartiment RMO. Nederlandse Zuivelorganisatie 090731.
- VWA, z.j. AI PRO 1001 WI Hygiëneregels bij bedrijfsbezoeken (versie 3.1). Voedsel- en Waren autoriteit.
- VWA, z.j. KVP PRO 1001 WI Hygieneregels bij bedrijfsbezoeken versie 4.1. Voedsel- en Waren autoriteit.
- VWA, z.j. MKZ PRO 1001 WI Hygiëneregels bij bedrijfsbezoeken (versie 4.1). Voedsel- en Waren autoriteit.
- VWA, z.j. QK PRO 1138 Arbokaart ruimen versie 1.2 (internet). Voedsel- en Waren autoriteit.
- VWA, z.j. QK PRO 1148 Werkinstructie ARBO en hygiëneregels bij afhandeling Q-koorts versie 1.1. Voedsel- en Waren autoriteit.

Daarnaast zijn er keurmerken waaronder protocollen en maatregelen worden voorgeschreven:

- GD, 2012. Keurmerk Zoönosen. Gezondheidsdienst voor Dieren.
- vSKBN, 2012. Keurmerk Kinderboerderijen. Vereniging Samenwerkende KinderBoerderijen Nederland

Dit overzicht is vermoedelijk niet volledig.

Ondernemers wordt geadviseerd zich vooraf te verdiepen in de relevante protocollen en de maatregelen die daarin worden voorgeschreven. Daarbij blijft de mogelijkheid dat op het moment van een uitbraak die protocollen worden aangepast aan de dan geldende situatie. Bij een uitbraak zal een volledige lijst van goedgekeurde protocollen beschikbaar komen en vastgesteld worden.

3.1.2 Schone weg/ vuile weg principe

Voordat sprake kan zijn van een scheiding van bedrijfsgedeelten met voor de dierziektegevoelige dieren en het overige deel, moet het schone weg/vuile weg principe worden doorgevoerd. Dit is een voorwaarde om in aanmerking te komen voor de bezoekersregeling (hierna).
De belangrijkste criteria hiervoor zijn:

- Het moet 'fysiek onmogelijk' zijn om van de dierverblijven met dierziektegevoelige dieren zonder omkleden en wassen naar het bedrijfsdeel zonder dieren te gaan (bijvoorbeeld woning, winkel of andere publieksruimte).
- Het moet 'fysiek onmogelijk' zijn om zonder omkleden en wassen in contact te komen met voor de dierziekte gevoelige dieren (bezoekers en medewerkers).
- Het moet 'fysiek onmogelijk' zijn om gereedschappen en/of materialen te verplaatsen tussen de dierverblijven met dierziektegevoelige dieren en het bedrijfsdeel zonder dieren (woning, winkel of andere publieksruimte), zonder reiniging en desinfectie van deze gereedschappen en/of materialen.
- De loop- en transportlijnen in het 'schone weg' bedrijfsdeel (met dierziekte gevoelige dieren) en in het 'vuile weg' bedrijfsdeel (woning, winkel of andere publieksruimte) mogen elkaar niet kruisen.

De fysieke scheiding kan al permanent aanwezig zijn op een bedrijf (hygiënesluizen), of in potentie aanwezig zijn en tijdelijk doorgevoerd worden tijdens een uitbraak (afscheiding/ herlocatie van de winkel of andere publieksruimte of -activiteiten).

3.1.3 Bezoekersregeling

Voor multifunctionele agrarische bedrijven is de bezoekersregeling van belang. Deze regeling komt er op neer dat het bij een uitbraak verboden is om het bedrijfsgedeelte met voor de dierziektegevoelige dieren te bezoeken, tenzij noodzakelijk. Bijvoorbeeld in het geval van MKZ de bedrijfsgedeelten met evenhoevigen. Per gebied is aangegeven welke personen dat bedrijfsgedeelte mogen betreden. Bij klassieke varkenspest moet elke veehouder het gedeelte mét varkens door middel van rood-wit lint afschermen.

Een bezoek aan het woongedeelte van het bedrijf of aan bedrijfsgedeelten waar geen voor de dierziektegevoelige dieren gehouden worden, is toegestaan, mits het goed gescheiden is van het bedrijfsgedeelte. Natuurlijk moet dan ook op de hygiëne gelet worden. De veehouder/ ondernemer moet zich voor betreding van de bedrijfsgedeelten zonder dierziektegevoelige dieren aan de hygiëne-voorschriften houden, op basis van een door de VWA goedgekeurd hygiëneprotocol. De veehouder/ ondernemer is zelf verantwoordelijk voor de naleving van het verbod en het hygiëneprotocol.

Voor bedrijven met paarden geldt dat met toepassing van de bezoekersregeling rijden in de binnenbak is toegestaan, maar dat het rijden in de buitenbak bij (van MKZ, AI) verdachte en besmette bedrijven is verboden.

3.1.4 Ontheffing

Bedrijven (Boerderijzuivelwinkels) dienen vooraf een ontheffing aan te vragen, op grond van de bovengenoemde schone weg/ vuile weg criteria. Uitsluitend bedrijven met een ontheffing kunnen tijdens een uitbraak als verschillende units worden gezien, waardoor de winkel onder voorwaarden open kan blijven in een besmet of onder toezicht staand gebied.

3.2 Maatregelen bij een (dreigende) uitbraak zo nodig toegespitst voor specifieke sectoren en activiteiten

3.2.1 Boerderijzuivel

Bij een uitbraak van MKZ neemt boerderijzuivel een bijzondere positie in, omdat het:

- Melk en melkproducten betreft van niet behandelde rauwe melk
- De producten vaak via een zuivelwinkel aan huis verkocht worden

In onderstaande tabel 2 zijn de maatregelen voor de boerderijzuivel weergegeven.

Tabel 2: **Maatregelen voor de boerderijzuivel bij een uitbraak van MKZ**

	Melk	**Melkproducten**	**Verkoop**
Besmet bedrijf	destructie	destructie	Winkel gesloten
Verdacht bedrijf	destructie	Bevestiging verdenking afwachten	Winkel gesloten tot opheffing verdenking
Bedrijf in B/T gebied	Behandeling volgens richtlijn	Bereiding alleen van behandelde melk	Restrictie op te verkopen melkproducten
		Opslag op eigen bedrijf, verhandelen na opheffing B/T gebied	Winkel moet voldoen aan bezoekersregeling
Bedrijf in besmet + vrije compartimenten	Geen restricties	Geen restricties	Winkel moet voldoen aan bezoekersregeling
Bedrijf in vaccinatiegebied	Geen restricties	Geen restricties	Winkel moet voldoen aan bezoekersregeling

Bron: Beleidsdraaiboek Mond- en klauwzeer, versie 2.0, september 2005

3.2.2 Maatregelen Q-koorts

In de Factsheet maatregelen Q-koorts (2011) wordt onderscheid gemaakt tussen bedrijven met en zonder publieksfunctie. Een bedrijf met een publieksfunctie is een locatie met dieren (schapen, geiten) dat zich openstelt voor publiek om direct contact tussen publiek en dieren te faciliteren. Hiertoe behoren onder andere kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen, bedrijven die lammetjes-aaidagen organiseren, campingboeren en zorginstellingen met geiten en schapen.

In tabel 3 staan de maatregelen en adviezen genoemd die gerelateerd zijn aan het ontvangen van bezoekers.

Tabel 3: **Maatregelen en adviezen bij Q-koorts voor bedrijven met een publieksfunctie**

Omschrijving bedrijf	**Fases**	**Verplichte maatregelen**	**Adviezen**
Melkgeiten en – schapen, > 50 dieren	Vrij	Gescheiden aflammeren	Hygiëne protocol
	Verdacht	Bezoekersverbod Hygiënemaatregelen	Hygiëne protocol
	Besmet	Bezoekersverbod Hygiënemaatregelen	Hygiëne protocol
Melkgeiten en –schapen met publieksfunctie, < 50 dieren	Vrij	Gescheiden aflammeren Hygiëneprotocol	
	Verdacht	Bezoekersverbod Hygiëneprotocol	
	Besmet	Bezoekersverbod Hygiëneprotocol	

Bron: WLR-Bewerking van gegevens uit Factsheet maatregelen Q-koorts, 2011

3.2.3 Kinderboerderijen

Kinderboerderijen zijn open voor publiek, waarbij contact tussen mensen en dieren vaak mogelijk is. Kinderboerderijen zijn vanaf het moment van afkondiging van een standstill verplicht te sluiten voor publiek. Bij KVP geldt dat indien de kinderboerderijen een duidelijke scheiding kan aanbrengen tussen de gedeeltes mét en zonder varkens de toegankelijkheid van het gedeelte zonder varkens eerder mogelijk zal zijn. Heropening van de kinderboerderijen is pas mogelijk wanneer in ziektevrije compartimenten de bezoekersregeling wordt versoepeld of opgeheven. In vaccinatiegebieden kunnen kinderboerderijen weer open als naast de beperkingen voor het B/T-gebied ook de beperkingen voor het vaccinatiegebied zijn opgeheven.

Bij AI geldt dat de kinderboerderijen verplicht gesloten blijven voor publiek tenzij ze een goede scheiding kunnen aantonen tussen publiek en pluimvee. Dit kan door de dieren in een voor publiek afgesloten ruimte te houden. Voor pluimvee dat achter een hek zit geldt dat er minstens twee hekken moeten zijn met enige tussenruimte om contact met bezoekers daadwerkelijk te voorkomen.

Meer informatie is te vinden onder het Keurmerk Kinderboerderijen (vSKBN, 2012).

3.3 Box: Boerderij Het Lansingerland in Bergschenhoek

Boerderij Het Lansingerland (www.boerderijhetlansingerland.nl) in Bergschenhoek is het bedrijf van Annigje en Peter Gille. Het bedrijf is op deze plek nog maar 2 jaar oud en in ontwikkeling. Het melkveebedrijf wordt gecombineerd met een boerderijwinkel, kinderopvang en vergaderlocatie/ trouwlocatie/ ontvangst-ruimte/ kookworkshops. Daarnaast is men bezig met de ontwikkeling van een camping, groepsaccommodatie en horeca. Zie onderstaande plattegrond.

Juridisch gezien is Boerderij Het Lansingerland een VOF van beide ondernemers, dus één ongedeeld bedrijf. De boerderij omvat 4 kadastrale percelen: Hoeksekade 146, 146a, 148 en 148a. De belangrijkste reden hiervoor waren de kosten van de aanleg van elektra, die ongeveer 4x zo hoog zouden zijn voor één eenheid van deze omvang in vergelijking met de aansluitingen voor 4 huisnummers.

Toen het bedrijf nieuw op deze locatie werd gebouwd, heeft de ondernemer bewust rekening gehouden met de mogelijkheid om bezoekersstromen te scheiden van het productiebedrijf. Er zijn twee aparte inritten, één voor het woonhuis en de melkstal, en een andere voor de kinderopvang. In de melkstal kunnen bezoekers direct bij de koeien kijken, maar alle gereedschappen, machines, de melkrobot en de kalveren bevinden zich in aparte, afsluitbare ruimtes of achter glazen wanden. Er is bewust gekeken naar het principe van schone weg / vuile weg uit de draaiboeken voor MKZ , om te zorgen dat werkgangen en bezoekersroute elkaar nergens kruisen en/of door simpele maatregelen gescheiden kunnen worden. Het MKZ draaiboek is ook als argument gebruikt om de gemeente te overtuigen van de noodzaak van een 2e oprit.
Het gedeelte met de geplande horeca, camping en groepsaccommodatie ligt aan een verlengde van de 2e inrit, maar beschikt zo nodig over een 3e, eigen inrit. Ook de nutsvoorzieningen zijn apart aangelegd. Hierdoor is het in theorie mogelijk om dit deel van het bedrijf apart af te splitsen (volgens de ondernemer óók voor het geval dat "… er zich een 'once-in-a-lifetime-opportunity' voordoet".).

De ondernemer is van mening dat je praktisch moet omgaan met risico's en regelgeving. In overleg met de ouders van de kinderen uit de kinderopvang gebruiken de meeste ouders nu de 1e inrit van het woonhuis/ de melkveestal om naar de parkeerplaats te rijden, zodat de kinderen veilig van de parkeerplaats naar de opvang kunnen zonder drukke verkeersstromen. Als er een uitbraak komt, gaat die 1e inrit dicht, en moeten ouders de 2e inrit naar de parkeerplaats en de opvang nemen. In die situatie leveren de extra verkeersbewegingen meer risico's op voor de kinderen, en zullen ouders dus beter moeten opletten. Maar in die situatie zijn de bezoekersstromen wel fysiek gescheiden van het melkveebedrijf.

De ondernemer gaat er van uit dat in geval van een (dreigende) uitbraak van een dierziekte, het bedrijf door middel van de 2 inritten en het gebruik van afzetlinten het productiebedrijf kan worden gescheiden van het publieksdeel. Het contract met de ouders van het kinderdagverblijf moet doorgaan, ook bij een uitbraak. Bij een uitbraak gaat de dam naar de koeien dicht en de stal op slot. Of de winkel kan openblijven, is onzeker. Het bedrijf verkoopt geen eigen melkproducten in de boerderijwinkel, alleen boerenijs van een collega uit de omgeving. De eigen 500.000 kg melk gaan direct naar Friesland-Campina. De winkel draait uitsluitend op inkoop en doorverkoop. Behalve voor het ijs zouden er dus geen problemen voor de winkel ontstaan vanuit de eigen productie.

Peter Gille: "Bij een uitbraak zullen de ouders met kinderen wel blijven komen, al zal je veel moeten uitleggen. Maar er zal ook een emotionele reactie bij het publiek zijn, die een negatieve impact zal hebben op de vergaderlocatie, horeca en winkel. Daar kun je niet zoveel aan doen".
Omdat hiermee in de bouw en aanleg al is rekening gehouden, zijn er op het moment van een besmettelijke uitbraak nauwelijks extra kosten gemoeid met deze maatregelen. Bij de bouw en aanleg zijn echter wel degelijk extra kosten gemaakt, bijv. voor de aanleg van de 2e inrit.

Onderzoekers van Wageningen UR hebben de suggestie gedaan dat een multifunctioneel bedrijf met vee (financiële) voorzieningen zou moeten treffen om gemiddeld één maal in de vijf jaar de gevolgen van een deels gesloten bedrijf door een uitbraak van een dierziekte op te kunnen vangen.
Ondernemer Gill : "Dat is theoretisch een juiste suggestie, vanuit het onderzoek en van achter het bureau bedacht. Maar in de praktijk hebben wij elke euro nodig om te investeren in de toekomst van het bedrijf. Als er al een buffer is, dan is dat geld niet gelabeld en ook bedoeld voor een kapotte trekker of zo. Geen speciale voorziening voor een uitbraak, dat doe je niet. Dat is iets voor multinationals". De ondernemer heeft geen idee of er verzekeringen bestaan om je tegen de gevolgen van een uitbraak te beschermen.

De ondernemer adviseert andere multifunctionele ondernemers om goed na te denken over het openhouden van verschillende opties: "Blijf flexibel. Denk na over routing, zodat paden voor het publiek nergens hoeven te kruisen met werkpaden, en dat die zo nodig afgesloten of omgeleid kunnen worden. Kun je een stal opdelen, met hekken of afsluitbare deuren?".

4 Juridische of fiscale bedrijfssplitsing en de consequenties daarvan voor de te nemen maatregelen en de toegankelijkheid van het publieksdeel van een multifunctioneel agrarisch bedrijf.

Dit hoofdstuk gaat in op juridische en fiscale aspecten van een eventuele bedrijfssplitsing. Omdat daarin regelmatig wordt verwezen naar teksten en begrippen uit de wet- en regelgeving is het taalgebruik in dit hoofdstuk onvermijdelijk anders van karakter, formeler en bevat meer 'jargon'. Dat is helaas niet te vermijden.

4.1 Inleiding en begrippen

Bedrijf / onderneming
Het begrip bedrijf kent diverse omschrijvingen en wordt in verschillende regelgevingen verschillend gedefinieerd.

Taalkundig is de definitie van bedrijf een organisatie van arbeid en kapitaal. Een bedrijf dat gericht is op het maken van winst is een organisatie of onderneming.

In de belastingwetgeving wordt het begrip onderneming aangescherpt c.q. nader ingevuld en kan het zelfs zo zijn dat voor de Inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting geen sprake is van een onderneming maar voor de Omzetbelasting wel. Voor de wet Inkomstenbelasting moet er namelijk sprake zijn van het zich afspelen van activiteiten welke verricht worden in het economisch verkeer met een reële winstverwachting. Indicaties hiervoor zijn de aanwezigheid van kapitaal, opdrachtgevers, zelfstandigheid, risico en aansprakelijkheid. Voor de omzetbelasting is het maken van winst niet van belang om te bepalen of er al dan niet sprake is van een onderneming.

Een bedrijf of onderneming kan juridisch uit verschillende rechtsvormen bestaan. We kennen de eenmanszaak, de personenvennootschappen (maatschap, vennootschap onder firma, commanditaire vennootschap) en de rechtspersonen (BV en NV). Het burgerlijk wetboek geeft geen algemene definitie van het begrip bedrijf noch van het begrip onderneming.

In de Europese bestrijdingsrichtlijnen, uitgewerkt in nationale beleidsdraaiboeken van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en het beleidsdraaiboek en factsheet maatregelen Q-koorts wordt het begrip bedrijf niet expliciet nader omschreven. De term inrichting wordt gebruikt en ook de term bedrijfseenheid. In dit laatste geval is dan sprake van een afgescheiden ruimte in die zin dat er geen contact mogelijk is met een groep dieren met dezelfde gezondheidsstatus. Bij de besproken maatregelen in hierboven genoemde richtlijnen en draaiboeken zijn kernbegrippen: "sluiting voor publiek", "scheiding ruimten", "afscherming bedrijfsgedeelte" etc. Wat dan in deze regelingen als bedrijf moet worden beschouwd is daarom sterk afhankelijk van de feitelijke situatie en omstandigheden.

Een multifunctioneel agrarisch bedrijf als bedoeld in deze studie is sowieso te kwalificeren als een onderneming. Deze onderneming kan bestaan uit de hierboven genoemde rechtsvormen. Het multifunctionele bestaat hieruit dat binnen de onderneming verschillende activiteiten worden verricht met een agrarisch karakter (bijvoorbeeld een melkveebedrijf en een boerderijwinkel met producten van het eigen bedrijf) dan wel agrarisch getint (bijvoorbeeld een melkveebedrijf en een kinderboerderij) of losstaand (bijvoorbeeld een melkveebedrijf en een kinderopvang of kapperszaak).

Splitsing
Splitsing van een multifunctioneel bedrijf kan verschillende doelen hebben. Dat kan zijn om een helder zicht te houden op de kapitaalstromen binnen de verschillende activiteiten c.q. onderdelen, of om te voorkomen dat financiële of aansprakelijkheids-perikelen het gehele bedrijf c.q. de verschillende onderdelen ervan in gevaar brengen. In deze studie staat met name de vraag centraal of splitsing (juridisch, fiscaal en/of feitelijk) kan helpen voorkomen dat – in geval van een (dreigende) uitbraak van een dierziekte – het bedrijf, of onderdelen daarvan ernstige hinder zullen ondervinden van de te nemen maatregelen.
Het verschil in de combinatie van activiteiten is van belang bij het antwoord op de vraag of deze activiteiten los en geheel zelfstandig (juridisch, fiscaal en feitelijk) van elkaar kunnen functioneren en wat voor gevolgen de splitsing voor dergelijke bedrijven kan hebben. Daarnaast is het de vraag of een splitsing alleen juridisch of fiscaal wel het gewenste effect heeft. Indien - ondanks deze splitsing – het gehele bedrijf nog steeds valt onder te brengen binnen het begrip bedrijf zoals omschreven in de eerder genoemde Europese bestrijdingsrichtlijnen en nationale beleidsdraaiboeken, dan wordt met een juridische en/of fiscale splitsing alleen niet het beoogde doel bereikt en dat is het niet hoeven te treffen van maatregelen ten aanzien van een van (een van) de gesplitste bedrijven.

4.2 Splitsing juridisch

Het juridisch splitsen van een multifunctioneel agrarisch bedrijf zal niet problematisch zijn, met name niet als de onderneming wordt gedreven door meerdere personen. In praktijk wordt zelfs vaak voor een splitsing gekozen om te voorkomen dat financiële of aansprakelijkheid het gehele bedrijf c.q. de verschillende onderdelen ervan in gevaar brengen.

Het oprichten van twee eenmanszaken door dezelfde persoon op hetzelfde adres is niet mogelijk. Dit komt omdat het privé vermogen van de ondernemer onlosmakelijk is verbonden met de eenmanszaak. Het inschrijven van meerdere eenmanszaken wordt in strijd geacht met het doel en de strekking van de Handelsregisterwet. Het oprichten van een nevenlocatie naast de eenmanszaak zou op zich mogelijk zijn echter deze nevenlocatie moet dan wel zijn gevestigd op een andere locatie, dus op een ander adres.

Wordt het multifunctioneel agrarisch bedrijf dan ook geëxploiteerd door één ondernemer dat zal een juridische splitsing alleen bereikt kunnen worden door het oprichten van een BV naast de eenmanszaak. Zijn er meerdere ondernemers dan kunnen alle varianten worden gekozen zoals een eenmanszaak naast een vennootschap onder firma/commanditaire vennootschap, twee vennootschappen, een maatschap en een vennootschap of BV, etc.

Eenmaal juridisch gesplitst wil zeggen dat er twee zelfstandige ondernemingen zijn ontstaan die dus ook voor de verschillende regelgevingen als onderneming gekwalificeerd dienen te blijven. Op de fiscale consequenties van deze splitsing zal later worden ingegaan. Eerst zal worden bekeken of deze splitsing op een locatie gevolgen heeft ten aanzien van de bestemming in de ruimtelijke ordening.

Ruimtelijke ordening

Voor de regulering van het gebruik van de grond in een goede ruimtelijke ordening wordt gebruik gemaakt van juridische instrumenten. Een belangrijk deel van de juridische instrumenten daarvoor zijn te vinden in de Wro, (Wet ruimtelijke ordening). Het belangrijkste instrument is het bestemmingsplan dat door de gemeenteraad moet worden vastgesteld. Voor gebieden waar geen ruimtelijke ontwikkelingen worden verwacht kan in plaats van een bestemmingsplan een beheersverordening worden vastgesteld.
Naast de Wro is de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) van belang voor de regulering van het ruimtegebruik. Op grond van artikel 2.1 lid 1 sub c Wabo is het namelijk verboden om zonder omgevingsvergunning van het planologisch regime af te wijken.

Het bestemmingsplan

Algemeen
Het bestemmingsplan is een juridisch bindend plan waarin algemeen verbindende voorschriften voor het gebruik van de grond worden gegeven. Het centrale onderdeel van het bestemmingsplan is de bestemming. In een bestemmingsplan wordt door de gemeenteraad voor het gehele gemeentelijke grondgebied ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in het plan begrepen grond aangewezen. Denk daarbij aan bestemmingen als 'wonen', 'recreatie', 'groenvoorziening', 'kantoren', 'detailhandel' enz. De bestemmingen worden aangewezen op een kaart of meerdere kaarten. Onder 'grond' wordt in de Wro ook de ondergrond verstaan.

Het bestemmingsplan dient voor elke bestemming een doeleindenbeschrijving te bevatten, waarbij per bestemming het doel of de doeleinden worden aangegeven, art. 3.1.3 Bro (Besluit ruimtelijke ordening). Met het oog op die bestemming worden regels gegeven voor het gebruik van de grond en van de zich daar bevindende bouwwerken (art. 3.1 lid 1 Wro). Voor zover nodig kunnen in het bestemmingsplan ook regels worden gegeven omtrent de uitwerkingsplicht, wijzigingsbevoegdheid en de bevoegdheid nadere eisen te stellen. Het bestemmingsplan moet digitaal beschikbaar worden gesteld door de gemeente (art. 1.2.1 t/m 1.2.6 Bro). Het bestemmingsplan gaat verder vergezeld van een toelichting (art. 3.1.6. lid 2 Bro). Deze toelichting is van belang voor onder meer de uitleg van de voorschriften van het plan en de toelichting op de ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied. De toelichting maakt geen onderdeel uit van het bestemmingsplan en is niet juridisch bindend.

Uit de bestemmingsbenaming kan vaak niet precies worden afgeleid voor welke doeleinden de grond bestemd is. Om precies te weten waarvoor de gronden met een bepaalde bestemming zijn bestemd zal men de doeleindenomschrijving moeten raadplegen. De doeleindenomschrijving is dan ook doorslaggevend voor de vraag of een bepaald grondgebruik al dan niet overeenkomstig de bestemming is. Voor een uitgebreidere omschrijving van bestemmingen voor een goede ruimtelijke ordening, zie de bijgaande Box.

Aan gronden kunnen meerdere bestemmingen tegelijkertijd worden gegeven, zoals de bestemming agrarische doeleinden met archeologische waarden. In dat geval is er sprake van zogenaamde neven- of dubbelbestemmingen. De Afdeling bestuursrechtspraak heeft uitgemaakt dat dubbelbestemmingen naast elkaar moeten kunnen bestaan en dat de onderlinge relatie tussen beide bestemmingen uit de bestemmingsregeling(en) zal moeten blijken. (ABRvS 5 juli 2006, zaaknr. 200510280/1 en ABRvS 17 maart 2004, zaaknr. 200301131)

Er is sprake van een dubbelbestemming indien op een stuk grond twee of meer onafhankelijk van elkaar voorkomende bestemmingen voorkomen, waarbij er sprake is van een rangorde tussen de dubbelbestemming en de daarmee samenvallende bestemming. In de planregels wordt de verhouding tussen de functies van beide bestemmingen aangegeven. Als hoofdgroepen van dubbelbestemmingen zijn aangemerkt en mogen worden gebruikt: Leiding, Waarde en Waterstaat[2]. Een dubbelbestemming voor 'Agrarisch' of 'Agrarisch hulpbedrijf' is dan ook niet toegestaan.

Om het toch mogelijk te maken om op een agrarisch bedrijf nog een onderneming te drijven, zoals bijvoorbeeld een kinderdagverblijf, is er de bestemming 'Agrarisch met waarden' gecreëerd. Met deze bestemmingsaanduiding kunnen 'aan huis gebonden' beroepen (zoals verkoop van agrarisch producten, het bieden van werk, overnachting en verzorging aan hulpbehoevende mensen of aan kinderen, bijvoorbeeld in de vorm van een zorgboerderij of een agrarische kinderopvang) worden uitgeoefend. Wel met de voorwaarde dat de activiteiten, qua economische bedrijfsomvang en ruimtegebruik, ondergeschikt zijn aan de agrarische bedrijfsactiviteiten. Deze situatie zal op veel agrarische bedrijven met multifunctionele

[2] De dubbelbestemming 'Leiding – Hoogspanningsverbinding' heeft als doel om de bescherming van de belangen van de beheerder van de leidingen te waarborgen. Een dubbelbestemming 'Waarde' refereert naar gronden die naast een eerste bestemming ook een hoge cultuurhistorische, archeologische of aardkundige waarde hebben die bescherming behoeft. De dubbelbestemming 'Waterstaat' verwijst naar zones met een waterkerende functie en die om die reden beschermd dienen te worden (bijv. tegen bebouwing).

activiteiten van toepassing zijn.
Dus de gemeenteraad zal in haar bestemmingsplan of met een omgevingsvergunning aan moeten geven of de bestemming gebruikt mag worden voor meerdere ondernemingen. Wanneer de gemeenteraad haar toestemming geeft dan mogen er op de betreffende locatie twee ondernemingen gedreven worden zonder dat daar gevolgen aan worden verbonden.

4.3 Box: Bestemmingen ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening

Bestemmingen kunnen uitsluitend aan de grond worden gegeven ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening. Dit begrip is niet nader in de Wro omschreven, wat een goede ruimtelijke ordening is, zal uiteindelijk zijn beslag moeten krijgen in het bestemmingsplan. Aan de hand van een door de gemeenteraad gewenste ruimtelijke structuur zal moeten worden bepaald welke vormen van grondgebruik op welke plaats kunnen worden toegestaan en welke vormen van grondgebruik juist moeten worden geweerd. Het streven is daarbij gericht op het verkrijgen van een goed ruimtegebruik in een gebied als geheel, waarbij zoveel mogelijk tegemoet gekomen wordt aan de maatschappelijke behoeften van de samenleving.

Die maatschappelijke behoeften stellen eisen aan de ruimtelijke inrichting van een gebied. Niet alleen de hoeveelheid ruimte die voor een bepaalde maatschappelijke behoefte beschikbaar is, maar ook de wijze waarop die behoeften zich ten opzichte van elkaar verhouden. Zo zal vanuit economische belangen ruimte beschikbaar moeten zijn voor bijvoorbeeld zware industrie en vliegvelden, maar dat betekent wel dat in de omgeving andere milieugevoelige vormen van ruimtegebruik niet of nauwelijks mogelijk zijn. Zware industrie zal men niet in de nabijheid van een waardevol natuurgebied of een woonwijk willen toestaan, omdat de eisen die door de maatschappij worden gesteld aan deze functies lastig verenigbaar zijn met de zware industriële activiteiten. Die eisen kunnen in dit geval bijvoorbeeld betrekking hebben op de maximale milieubelasting of de maximale veiligheidsrisico's die in het natuurgebied of de woonwijk worden geaccepteerd.

Soms zijn de eisen die de maatschappij stelt aan de inrichting van een gebied neergelegd in wettelijke voorschriften, zoals de luchtkwaliteitseisen of de milieukwaliteitseisen met betrekking tot externe veiligheid. Met inachtneming van deze wettelijke voorschriften heeft de bestemmingsplanwetgever beleidsvrijheid om de maatschappelijke eisen die aan bepaalde gebruiksvormen en aan de ruimtelijke inrichting van een bepaald gebied worden gesteld te bepalen. Grondgebruik met een grote mate van verkeersaantrekkende werking, zoals meubelboulevards, bedrijventerreinen en voetbalstadions, zal men vanuit het oogpunt van bereikbaarheid in de nabijheid van snelwegen willen situeren en bij voorkeur niet in de binnenstad. De bijzondere eisen die een bepaalde vorm van ruimtegebruik aan de omgeving stelt en de bijzondere invloed die de gebruiksvorm op de omgeving heeft, worden ook wel situeringskenmerken genoemd.
Door het toekennen van bestemmingen aan de grond bepaalt de gemeenteraad welke vormen van ruimtegebruik op welke locatie kunnen worden toegestaan vanuit een door de gemeenteraad gewenste ruimtelijke structuur die het beste aansluit bij de maatschappelijke behoeften binnen de gemeente. Ruimtelijke ordening is dus meer dan alleen maar de verschillende sectorale belangen coördineren en tegen elkaar afwegen. Van belang is dat dit gebeurt met het oog op het creëren van een omgeving met een goed leefklimaat. De Afdeling bestuursrechtspraak zei:
' Een bestemmingsplan heeft een goede ruimtelijke ordening ten doel en coördineert de verschillende belangen tot een harmonisch geheel dat een grotere waarde vertegenwoordigt dan het dienen van de belangen afzonderlijk.' (ABRvS 17 december 2003, nr. 200206748/1.)

De gemeenteraad heeft bij de aanwijzing van bestemmingen aan de grond ten behoeve van een 'goede ruimtelijke ordening' een grote mate van beleidsvrijheid. Wel zal de gemeenteraad moeten motiveren waarom met de in het bestemmingsplan gekozen bestemmingssystematiek een goede ruimtelijke ordening wordt verkregen. Binnen de gekozen ruimtelijke structuur zullen de bestemmingen zich ten minste met elkaar moeten verdragen. Bij de keuze voor een bepaalde bestemming zal de gemeenteraad dan ook steeds een belangenafweging moeten maken; waar wordt een specifieke bestemming neergelegd en hoe verhoudt die bestemming zich tot de andere bestemmingen. Daarbij moeten ook milieu- en natuurbelangen worden meegenomen, maar dan alleen voor zover dat voor de situering van bestemmingen ten opzichte van elkaar van belang is. Het bestemmingsplan is dus niet gericht op de bescherming van het milieu of de natuur in zijn algemeenheid, maar uitsluitend voor zover die bescherming verband houdt met de aan de grond te geven of gegeven bestemmingen. Zo kan in het bestemmingsplan door middel van zonering een

ruimtelijke scheiding worden aangebracht tussen milieubelastende en milieugevoelige bestemmingen. Zonering kan dan ook een belangrijk instrument zijn in het kader van het milieu- en natuurbeleid.

4.4 Splitsing fiscaal.

Inkomstenbelasting

-reële winst
Zoals hierboven omschreven geldt met name voor de inkomstenbelasting dat er sprake moet zijn van activiteiten in het economisch verkeer met een reële winst of winstverwachting. Het eenmaal in verschillende ondernemingen juridisch gesplitste multifunctionele agrarisch bedrijf maakt dus dat deze gesplitste ondernemingen ieder en afzonderlijk van elkaar een reële winst moeten (kunnen) genereren. Dit zal voor sommige bedrijven niet haalbaar zijn, bijvoorbeeld bij een agrarisch bedrijf met een kleine minicamping of kleinschalige kinderopvang. Op termijn kan de splitsing dan tot een noodzakelijke (en ongewenste) fiscale staking (beëindiging) van het niet winstgevende bedrijf tot gevolg hebben.

-landbouwvrijstelling

Ook de landbouwvrijstelling is in dit kader van belang. Door de landbouwvrijstelling blijven positieve en negatieve waardeveranderingen van aan een landbouwbedrijf dienstbare gronden (inclusief ondergrond van de bedrijfsgebouwen) onbelast. De landbouwvrijstelling heeft alleen betrekking op de grond en ondergrond die dienstbaar zijn aan de landbouw. Voor het onbelast blijven van deze grond geldt als eis dat de grond tot aan de vervreemding dienstbaar moet zijn geweest aan het eigen landbouwbedrijf. De landbouwvrijstelling geldt niet als er boekwinst ontstaat door een waardestijging doordat de (onder-) grond bijvoorbeeld een aanwending krijgt buiten de landbouw. Indien (onder-)grond wordt onttrokken aan het landbouwbedrijf, d.w.z. dat de bestemming verandert, ten behoeve van de splitsing dan ontstaat feitelijk een situatie waarin de landbouwvrijstelling niet langer van toepassing is en de waardeverandering van deze grond (zeer waarschijnlijk) in de belastingheffing wordt getrokken. Immers door toekenning/overdracht van de ondergrond aan het niet landbouwbedrijf (mini camping, kinderopvang, kapperszaak etc) is geen sprake meer van aan een landbouwbedrijf dienstbare gronden.

Overdrachtsbelasting en schenkbelasting

Ook overdrachtsbelasting en schenkbelasting kunnen struikelblokken zijn betreffende een splitsing. Relevante vragen in deze zijn of er nog wel sprake is van voortzetting van het bedrijf zoals dat werd overgenomen voor de splitsing en of er wel een vrijstelling overdrachtsbelasting van toepassing is? Is het antwoord op deze vragen ontkennend dan kan dit leiden tot verlies van de bedrijfsopvolgingsfaciliteit en een belaste schenking en 6% overdrachtsbelasting. Dit kan bijvoorbeeld ook betrekking hebben op de opstallen van een bedrijf.

Het voert in het kader van deze rapportage veel te ver om in te gaan op diverse, specifieke voorbeelden en casussen. Er zijn bijvoorbeeld in allerlei situaties wel of geen vrijstellingen van de overdrachtsbelasting mogelijk en belastinginspecteurs kunnen in het ene, specifieke geval anders oordelen dan in een andere situatie. Deskundig fiscaal-juridisch advies is in zulke gevallen beslist aanbevolen.

4.5 Box: Kinderopvang Tierelier te Hoekelom

Kinderopvang Tierelier (www.kinderopvangtierelier.nl) is gevestigd op het melkveebedrijf van Jan en Ingrid van Esch in Hoekelom. Er wordt dagopvang, BSO en vakantie-opvang geboden met in totaal ruimte voor 150 kinderen. De omzet van het melkveebedrijf is slechts 20% van de omzet die in de kinderopvang wordt gerealiseerd.

Jan van Esch is niet gelukkig met dit onderzoek. Hij vindt dat onderzoekers steeds weer theoretische risico's benoemen en het gevaar van dierziekten oprakelen. De media smullen daarvan. Hij vindt dat je zo min mogelijk over mogelijke dierziekten en de gevolgen daarvan moet praten als het niet aan de orde is. Hij wil in eerste instantie dan ook geen medewerking verlenen aan het interview, maar heeft achteraf toch de vragen schriftelijk beantwoord.
De opvang gebeurt in een apart, nieuw gebouw voor dat doel. Voor de kinderopvang is een aparte inrit aangevraagd en gerealiseerd, waardoor het gebouw apart van het melkvee-gedeelte bereikbaar is. De ondernemers vonden dit een logische keuze en de investering hiervoor was niet omvangrijk.

Jan gaat er vanuit dat bij een nieuwe uitbraak lering wordt getrokken uit het verleden en dat er op grote schaal ingeënt zal worden, zodat geen ruimingen van dieren nodig zijn. Als er wordt ingeënt, gaan ze er vanuit dat dan ook hun bedrijf bij een uitbraak in de omgeving niet op slot hoeft (tenzij hun eigen bedrijf besmet zou zijn). De kinderopvang zou gewoon door kunnen draaien, mits er vervoer van mensen zou mogen plaats vinden. Jan en Ingrid hebben dan ook geen extra maatregelen genomen om de effecten van een onverhoopte uitbraak op te vangen of te verzachten.

Het risico op een eventuele uitbraak is geen overweging geweest bij het besluit om een splitsing aan te brengen op het bedrijf. Jan weet niet of er verzekeringen bestaan om je tegen de gevolgen van een uitbraak te verzekeren. Er zijn in zijn ogen zo veel voordelen te bedenken voor contact met dieren, dat die kleine kans op dierziekten in het niets verdwijnt.

5 Conclusies

Multifunctionele bedrijven met een professionele veehouderijtak lopen een risico indien een besmettelijke, aangifteplichtige dierziekte uitbreekt in Nederland. Zo'n uitbraak kan grote consequenties hebben voor de publieksactiviteiten die er op het bedrijf plaats vinden, en daardoor ook voor het inkomen uit die activiteiten tijdens zo'n periode van een uitbraak. Afhankelijk van de gehouden veesoorten vormen de volgende aangifteplichtige dierziekten het grootste risico (tabel 4).

Tabel 4:. **Veesoorten en de meest belangrijke aangifteplichtige dierziekten in Nederland**

Gevoelige veesoorten	**aangifteplichtige dierziekte**
Pluimvee	Aviaire Influenza* (vogelgriep)
Geiten & schapen	Q-koorts* en Blauwtong
Varkens	Klassieke Varkenspest en Mond- en Klauwzeer
Runderen	Mond- en Klauwzeer, Blauwtong en Boviene spongiforme encefalopathie (gekkekoeienziekte)

** Vogelgriep en Q-koorts zijn zoönosen, d.w.z. dat de ziekte kan overgaan op mensen en een gezondheidsrisico vormt.*

Multifunctionele bedrijven met een veehouderijtak wordt dringend geadviseerd om zich te verdiepen in de preventieve maatregelen, waarmee zij de negatieve gevolgen van een eventuele uitbraak voor hun publieksactiviteiten zoveel mogelijk kunnen beperken.

Bedrijven wordt geadviseerd om zich vooraf te verdiepen in:

- Hygiëneprotocollen die voor hen van toepassing zijn;
- De uitwerking van het 'schone weg / vuile weg' principe voor hun specifieke bedrijf en situatie;
- De geldende bezoekersregelingen voor hun specifieke bedrijf;
- In geval van een boerderijwinkel: de regelingen voor een ontheffing in geval van een uitbraak.

In hoofdstuk 3 worden deze preventieve maatregelen uitgebreid behandeld.

Is er eenmaal sprake van een uitbraak, dan treden streng omschreven wetten, regelingen en draaiboeken in werking om verdere verspreiding van de dierziekte tegen te gaan. Er gelden dan, afhankelijk van de situatie, meer of minder strenge restricties voor bezoekers van de bedrijven. Voor boerderijzuivel, Q-koorts en kinderboerderijen wordt nader ingegaan op specifieke maatregelen die bedrijven moeten nemen bij een dreigende uitbraak (hoofdstuk 3).

Kernvraag van dit rapport was of juridische en/of fiscale splitsing van multifunctionele bedrijven kan helpen om de negatieve gevolgen van een uitbraak van een dierziekte voor de publieksactiviteiten te beperken. In drie boxen (op pagina 8, 13 en 20) geven drie praktijkbedrijven een beeld van hoe zij zich met fysieke, juridische en fiscale maatregelen hebben georganiseerd, overigens niet alleen met het oog op potentiële dierziekten.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de (onduidelijke) afbakening van het begrip 'bedrijf', op de juridische aspecten van bedrijfssplitsing en dan met name in de context van de ruimtelijke ordening (het bestemmingsplan), en op enkele aspecten van een fiscale splitsing.

In de Europese bestrijdingsrichtlijnen, uitgewerkt in nationale beleidsdraaiboeken wordt het begrip bedrijf niet expliciet nader omschreven. De term inrichting wordt gebruikt en ook de term bedrijfseenheid. Bij de daarin besproken maatregelen zijn kernbegrippen: "sluiting voor publiek", "scheiding van ruimten", "afscherming bedrijfsgedeelte" etc. Wat in deze regelingen dan als bedrijf moet worden beschouwd is dus sterk afhankelijk van de feitelijke situatie en omstandigheden.
Het alleen juridisch en/of fiscaal splitsen van een bedrijf zal niet automatisch tot gevolg hebben dat er geen

maatregelen hoeven te worden getroffen. Juridisch en/of fiscaal splitsingen kunnen slechts als indicatoren worden gebruikt om aan te tonen dat er naast de fysieke scheiding ook sprake is van twee afzonderlijke bedrijven.

Doorslaggevend zijn de fysieke inrichting van bedrijven en de maatregelen die genomen zijn of worden voor de feitelijke scheiding van activiteiten en bedrijfsonderdelen. Die bepalen of (een van) beide bedrijven niet onder het maatregelen regiem hoeven (hoeft) te worden gebracht en open kan blijven voor publieksactiviteiten.

Met andere woorden: een uitgebreid draaiboek, waarin het multifunctionele bedrijf beschrijft hoe het in geval van een (dreigende) uitbraak omgaat met de van toepassing zijnde hygiëneprotocollen, de praktische uitwerking van het 'schone weg / vuile weg' principe voor hun specifieke bedrijf en situatie, de geldende bezoekersregelingen en eventuele ontheffingen, vormen de beste voorbereiding op een potentiële uitbraak. Fysieke en organisatorische maatregelen om alle contact tussen bezoekers en vee te voorkomen, vormen de basis om te voorkomen dat de publieksactiviteiten stil komen te liggen bij een uitbraak. Een juridische en/of fiscale opsplitsing van een bedrijf is daarvoor niet noodzakelijk maar kan daar ondersteunend aan zijn.

6 Bronnen

Alle (internet)bronnen zijn geraadpleegd tussen september en november 2012

Anoniem, 2005. Beleidsdraaiboek Mond-en-klauwzeer. versie 2.0, september 2005. https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:ZgjCV88pxqkJ:www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/10/17/beleidsdraaiboek-mond-en-klauwzeer/beleidsdraaiboekmondenklauwzeer.pdf+mkz+draaiboek&hl=en&gl=nl&pid=bl&srcid=ADGEESi60r4ToZ5gS8k_EGBedffXrDXh04MWDpFE3HYlqwLlGjhwgU-5My_lPPXmq8JX5MQY-4DLFYAA0Mvn97RsCUnOF3HrcaccGgggLCgv1nj1GWimw8pdaO76dHBSgSNl5yP8u0iM&sig=AHIEtbQFq9SSKUeHB1l6soj99UGO86SE5w

EL&I, 2011. Factsheet maatregelen Q-koorts. 24 november 2011. Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) (http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/dieren/q-koorts)

EL&I, 2012. Regeling van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van 23 februari 2012, nr. 261126, houdende wijziging van de Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten in verband met een uitbraak van laagpathogene Aviaire Influenza in De Wolden februari 2012. http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/regelingen/2012/02/23/wijziging-van-de-regeling-tijdelijke-maatregelen-dierziekten-in-verband-met-een-uitbraak-van-laagpathogene-aviaire-influenza-in-de-wolden-februari-2012.html

GD, 2012. Keurmerk Zoönosen. Gezondheidsdienst voor Dieren. (http://www.capraovis.nl/?contentCode=navItem18)

Jong, D. de, A. Visser, M. Schoutsen, E. Veen, B. Bos & R. Ferwerda, 2011. Ontwerpen toekomstbestendig multifunctioneel bedrijf. Verslag 1e fase. Wageningen, Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO), onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, PPO Publicatienr. 427.

LNV, 2010. Adviezen met betrekking tot Q-koorts voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie, 26 januari 2010, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag. (http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/dieren/q-koorts).

LNV, 2010. Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen, augustus 2010, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag. (http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/dieren/q-koorts)

NZO 2011. NZO Hygiëneprotocol dierziekten 2011. Nederlandse Zuivelorganisatie. http://www.vwa.nl/onderwerpen/dierziekten/dossier/mond-en-klauwzeer-mkz/sector-protocollen of www.vwa.nl/txmpub/files/?p_file_id=2201797

vSKBN, 2012. Keurmerk Kinderboerderijen. Vereniging Samenwerkende KinderBoerderijen Nederland (vSKBN) (http://www.kinderboerderijenkeurmerk.nl/keurmerk/download-keurmerk-kinderboerderij)

VWA, 2012. QK PRO 1138 Arbokaart ruimen versie 1.2 www.vwa.nl/txmpub/files/?p_file_id=46450

VWA, 2012. QK PRO 1148 Werkinstructie ARBO en hygiëneregels bij afhandeling Q-koorts versie 1.1 www.vwa.nl/txmpub/files/?p_file_id=46449

VWS & LNV, 2004. Code hygiëne op kinderboerderijen in Nederland. Ministerie van VWS: Directie VGP. Ministerie van LNV: VWA, Directie VD, Den Haag. (http://www.levendehave.nl/files/Code%202004%20hygiene%20kinderboerderijen.pdf)

multifunctioneel